

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 1 СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 8, НОМЕР 1

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

VOLUME 8, ISSUE 1

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

№1 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2025-1>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
Сеитов Азамат Пулатович
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
Сабирова Умида Фархадовна
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01–Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Бекмурадов Мансур Бобомурадович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Каланов Комил Куллахматович
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)
Убайдуллаева Раиса Турсуновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Негматова Шахзода Шухратовна
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Шайылдаева Асель Кокоевна
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

Исмаилов Алишер Агзамович
доктор экономических наук, (Узбекистан)
Щепилова Галина Германовна
доктор философских наук, профессор (Россия)
Рожанский Михаил Яковлевич
кандидат философских наук (Россия)
Маматов Нормурат
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Бурнашев Рустам Ренатович
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02–Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Умаров Абсалом Адилевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Холбеков Абдугани Жуманазарович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Акулич Мария Михайловна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

Антонио Алонсо Марсос
доктор политических наук, профессор (Испания)
Фадеева Любовь Александровна
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Виктор Агаджаньян
доктор философии по социологическим наукам,
профессор (США)
Абдулазизов Абдулвохид Хабибуллович
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03–Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Аликариев Нуритдин Сапаркариевич
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)
Матибаев Тасполат Балтабаевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Николов Стефан
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Ли Ци
доктор исторических наук, профессор (Китай)
Сухомлинова Марина Валерьяновна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

www.tadqiqot.uz решают задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счет внедрения достижений научных исследований ученых и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Пармонов Фарход Ярашевич

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Жусубалиев Абдикайым Рысбаевич
кандидат социологических наук, доцент (Кыргызстан)
Алимухамедова Нодира Ядгаровна
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)

Камалова Хатира Сабыровна

кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Тагиева Гулсум Гафуровна
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Ахмедова Феруза Медетовна
доктор философии по социологическим наукам (PhD)
(Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Аликариева Аълохон Нуриддиновна

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Зайтов Элёр Холмаматович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Уразалиева Гулшода Бекпўлатовна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович

доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қаюмов Қахрамон Нозимжонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Сеитова Зухраhon Пиржановна

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Махкамов Қодиржон Одилжонович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Доспанова Дилара Уракбаевна
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)

Каримов Бобир Шаропович

доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Якубов Ильдар Харрасович
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)
Абдухалилов Абдулло Абдухамитович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУНДАРИЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Karimov Bobir “MAHALLABAY” ISHLASH TIZIMI NEGIZIDA INSON SALOHİYATINI RO‘YOBGA CHIQRISH KOMPETENSIYALARI.....	5
2. Kulbekova Nasiba INSON SALOHİYATINI YUKSALTIRISHDA TA‘LIM TIZIMINING O‘RNI.....	12
3. Инаков Комил, Абдугафурова Чарос МОЛОДЕЖЬ КАК РЕСУРС РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА.....	19
4. Узакова Зарина ПОТРЕБНОСТИ ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ В УСЛОВИЯХ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ (ЧС): РОЛЬ СОЦИАЛЬНОГО КАПИТАЛА.....	27
5. Dulanbayeva Oygul MUALLIFLIK STRATEGIYASI ZAMONAVIY MUTOLAA DIDINI SHAKILLANTIRISH MEKANIZMI SIFATIDA.....	34
6. Hojiyev Zavqiddin DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA MANFAATLAR TO‘QNASHUVINING SOTSIOLOGIK TAHLILI.....	40
7. To‘raev Odiljon AHOLI SALOMATLIGINI SAQLASH ORQALI IJTIMOIIY XAVFSIZLIKNI TA‘MINLASHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI.....	50
8. To‘raxo‘jaeva Ra‘no DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARI XODIMLARINING MAXSUS KOMPETENSIYALARI.....	59
9. Abdikadirova Nigora INSON SALOHİYATI: NAZARIY YONDOSHUVLAR.....	66
10. Tadjikhojaev Botir DAVLAT BOSHQARUVIDA XARIZMATIK SHAXSLAR FAOLIYATINING SOSIOLOGIK TAHLILI.....	71
11. Xolmurodov G‘ulom O‘ZBEKISTONDA MAHALLA FAOLIYATI SAMARADORLIGINI SOTSIOLOGIK TAHLILI.....	78
12. Axmedova Shaxnozaxon OILA-NIKOH MUNOSABATLARINI O‘RGANISHDAGI SOTSIOLOGIK NAZARIY YONDASHUVLAR.....	91

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

To‘raxo‘jaeva Ra‘no,

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi

Davlat boshqaruvi akademiyasi dotsenti

rano.dba@gmail.com

DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARI XODIMLARINING MAXSUS KOMPETENSIYALARI

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.15132700>

ANNOTATSIYA

Endilikda davlat boshqaruv organlarida faoliyat yuritayotgan xizmatchilarning karera modellari ichlab chiqilmoqda. Bunda ularning kareralari rivojlanishida bosqichma bosqich kasbiy hamda shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirib borish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur maqolada davlat boshqaruv organlari xodimlari uchun zarur bo‘lgan kompetensiyalarni o‘rganishga qaratilgan tadqiqot natijalari keltirilgan. Davlat boshqaruvi organlari uchun bugungi kunda umumiy kompetensiyalar qatorida mahsus kompetensiyalarni ishlab chiqish va joriy etish faoliyat samaradorligiga o‘z ta‘sirini ko‘rsatmay qoldmaydi. Shuningdek, maqolada mamlakatimizda kompetensiyaviy yondoshuvning rivojlanish bosqichlari ham yoritilgan.

Kalit so‘zi: davlat boshqaruvi, davlat fuqarolik xizmati, boshqaruv kadrlari, kompetensiya, hard skills, soft skills, “manqidiy voqealar metodi” (The critical incident method), “to‘g‘ridan-to‘g‘ri atributlar metodi”, “STAR” intervyu texnikalari.

Турахужаева Раъно,

Доцент Академии Государственного Управления

при Президенте Республики Узбекистан

rano.dba@gmail.com

СПЕЦИАЛЬНЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ СЛУЖАЩИХ В ОРГАНАХ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

АННОТАЦИЯ

В настоящее время пересматриваются модели карьеры государственных служащих, работающих в государственных органах. В этой связи важно постепенно развивать их профессиональные и личностные компетенции в процессе карьерного роста. В статье представлены результаты исследования, направленного на изучение компетенций, необходимых служащим органов государственного управления. Для органов государственного управления разработка и реализация специальных компетенций наряду с общими не может не оказывать влияния на эффективность их деятельности. В статье также рассматриваются этапы развития компетентностного подхода в нашей стране.

Ключевые слова: государственное управление, государственная гражданская служба, управленческий персонал, компетентность, жесткие навыки, мягкие навыки, «метод критических инцидентов», «метод прямых атрибутов», методики интервью «STAR».

Turakhujaeva Rano,

Associate Professor of the Academy of Public Administration
under the President of the Republic of Uzbekistan

rano.dba@gmail.com

SPECIAL COMPETENCIES OF EMPLOYEES IN PUBLIC ADMINISTRATION BODIES

ABSTRACT

Currently, career models for civil servants working in government agencies are being revised. In this regard, it is important to gradually develop their professional and personal competencies in the process of career growth. The article presents the results of a study aimed at studying the competencies required by public administration officials. For public administration bodies, the development and implementation of special competencies along with general ones cannot but influence the effectiveness of their activities. The article also examines the stages of development of the competency-based approach in our country.

Keywords: public administration, state civil service, management personnel, competence, hard skills, soft skills, “critical incident method”, “direct attributes method”, “STAR” interview techniques.

KIRISH

Yaqin yaqingacha davlat fuqarolik xizmatida kompetensiyaviy yondoshuvni amalga oshirilishi mumkin emas jarayondek tuyilar edi. O‘zbekiston Respublikasining 2022-yil 8-avgustdagi O‘RQ-788-son “Davlat fuqarolik xizmati to‘g‘risida” [1] gi qonunining qabul qilinishi davlat fuqarolik xizmatida tub islohotlarni amalga oshirishga zamin yaratdi. Ushbu qonuning 42 moddasida belgilanganidek, endilikda davlat fuqarolik xizmatchisining kasbiy kompetensiyasini uzluksiz ravishda oshirib borish kasbiy faoliyatning uzviy jihatiga aylandi. Bu borada davlat xizmati hamda davlat fuqarolik xizmatida qator islohotlar amalga oshirilmoqda.

Xususan, davlat boshqaruvi organlari rahbar kadrlarini tayyorlash, qayta tayyorlash dasturlari qayta ko‘rib chiqildi. Endilikda davlat boshqaruv organlarida faoliyat yuritayotgan xizmatchilarning karera modellari ichlab chiqilmoqda. Bunda ularning kareralari rivojlanishida bosqichma bosqich kasbiy hamda shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirib borish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolada davlat boshqaruvi organlarida faoliyat yuritayotgan xizmatchilarning mahsus kompetensiyalarini o‘rganishga qaratilgan tadqiqot natijalari keltirilgan.

METODOLOGIYA

Kompetensiyaviy yondoshuvning davlat xizmatiga kirib kelishi kelishida ikki xil AQSh va Buyuk Britaniya yondoshuvlari mavjud bo‘lib, 1959-yili amerikalik psixolog R.Uayt amaliyotga birinchi bo‘lib tadbiiq etgan.

Uning talqiniga ko‘ra, kompetensiya bu – shaxs individual qobiliyatlarining mehnatga va mehnat bilan bog‘liq vaziyatga bo‘lgan yondoshuvning mutanosibligida, deb ta‘riflagan [2].

«Kompetensiya» so‘zining lug‘aviy ma‘nosi ham lotincha «competo» – “erishyapman”, “munosibman”, “loyiqman”, degan ma‘nolarni anglatadi va kompetensiyalar tushunchasining izohli talqini quyidagicha:

1) kompetensiya muayyan davlat fuqarolik xizmatchisining qonun, nizom yoki boshqa hujjat bilan belgilangan vakolatlari, huquq va burchlarini ro‘yobga chiqarish maydoni hisoblanadi;

2) «kompetensiya» muayyan faoliyat sub‘ektining o‘z kasbiga nechog‘li yaroqli, loyiq degan ma‘noni ham anglatadi.

Britaniyalik olim Dj.Raven tomonidan ilgari surilgan talqinga ko'ra kompetensiya muayyan sohada samarali faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan tor doiradagi bilim, fikrlash tarzi, xulq atvordir [3]. Ushbu yondoshuvdan kelib chiqib kompetensiyani ikki turga ajratish mumkin.

Hard skills deganda muayyan soha doirasida davlat fuqarolik xizmatchilarining aniq tasavvur etiladigan, hujjatlar bilan rasmiylashtiriladigan kasbiy fazilatlar, bilimlari, hunarlari (axborot texnologiyalari, xorijiy tillar) va boshqalar nazarda tutiladi [4].

Soft skills deganda ko'proq shaxsning ijtimoiy, ma'naviy, siyosiy qarashlari va individual fazilatlarini e'tiborga olinadi [5]. Bunda har qanday sohada talab etiladigan ko'nikmalar majmui tushuniladi. Shaxsning turli vaziyatlarga tez moslasha olishi, o'z emotsional holatini boshqargan holda bosim ostida samarali faoliyat yurita olishi, turli darajadagi shaxslar bilan samarali muloqot olib borishi va boshqalar nazarda tutiladi.

So'nggi yillarda aholi bilan ishlashda aynan Soft skills ning o'rnini va roliga katta e'tibor qaratilmoqda. Ko'plab olimlarning fikriga ko'ra aynan Soft skills xizmat faoliyati davomida muhim o'rin tutadi.

ASOSIY QISM

Mamlakatimizda kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan birinchi tajriba O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 8-avgustidagi "O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasida boshqaruv kadrlarini tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini yana rivojlantirish chora tadbirlari to'g'risida"gi PF-5139 son Farmoniga [6] muvofiq O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi tomonidan davlat xizmatchilari hamda davlat fuqarolik xizmatchilari uchun ishlab chiqilgan kompetensiyalardan boshlangan edi. Mazkur farmonda xalq davlatga emas, balki davlatning xalqqa xizmat qilishi, odamlarni rozi qilish, fuqarolarni norozi bo'lishining oldini olish maqsadlari yaqqol mujassamlashgan edi. Mazkur farmonga ko'ra davlat xizmatchilari hamda davlat fuqarolik xizmatchilari uchun asosiy beshta kompetensiya ishlab chiqildi. Bular,

- boshqaruv professionalizmi
- liderlik qobiliyati
- tizimli fikrlash
- o'zgarishlarga moslashuvchanlik
- boshqaruv qadriyatlarini kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim dasturi ishlab chiqilib, davlat xizmatchilari hamda davlat fuqarolik xizmatchilarining tayyorlash, qayta tayyorlash dasturlariga tadbiriq etildi.

Davlat xizmatchilari hamda davlat fuqarolik xizmatchilarining kompetensiyalarini yanada rivojlantirish maqsadida 2019-yili Koreya Inson Resurslarini rivojlantirish milliy instituti (National Human Resources Development Institute) bilan hamkorlikda davlat xizmatchilari hamda davlat fuqarolik xizmatchilari uchun yangi kompetensiyalar modeli ishlab chiqildi.

Bular innovatsion yo'nalganlik, liderlik, davlat xizmatchisi etiketi, pozitiv fikrlash, jamoada ishlash, ishonchni shakllantirish, ish muloqoti hamda natijaga yo'nalganlik kompetensiyalari etib belgilandi.

Shuningdek, 2018-2020-yil davomida PZ-20170929253 raqamli "Davlat boshqaruvi sohasidagi mutaxassislarni tayyorlash va davlat xizmatchilari malakasini oshirish bo'yicha maxsus ta'lim yo'nalishlarini ishlab chiqish hamda ular faoliyati samaradorligini baholashning zamonaviy uslublarini joriy etish" amaliy loyihasi doirasida davlat xizmatchilari hamda davlat fuqarolik xizmatchilarining umumiy hamda maxsus kompetensiyalari ishlab chiqilgan [7].

Umumiy kompetensiyalar – barcha darajadagi davlat fuqarolik xizmatchilariga xos bo'lgan, ularning davlat organlari zimmasiga yuklatilgan vazifalarni amalga oshirishda muhim hisoblangan xulq-atvor, bilim va ko'nikmalari yig'indisi. Bunday kompetensiyalar qatoriga ijtimoiy qadriyatlar, jamoada ishlay olish, moslashuvchanlik, natijaga yo'nalganlik, kommunikativlik va boshqa ko'nikmalarni kiritish mumkin.

Maxsus kompetensiyalar – davlat fuqarolik xizmatchilarining egallab turgan lavozimi, faoliyat yuritayotgan soha yo'nalishi va amalga oshirayotgan funksional vazifalaridan kelib chiqadigan aniq kompetensiyalardir. Bunday kompetensiyalar qatoriga, boshqaruv professionalizmi,

prognozlashtirish, norozi aholi bilan ishlash va boshqa ko‘nikmalarni kiritish mumkin. Maxsus kompetensiyalar nomzodlarning vakant lavozimiga qo‘yilgan talablardan, davlat organi (tashkilot)ning xususiyatidan, lavozimning darajasidan kelib chiqib aniqlanadi [8].

Davlat fuqarolik xizmatchilarining maxsus kompetensiyalarini o‘rganish maqsadida

- 12 ta vazirlik (Adliya vazirligi, Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi, Sog‘liqni saqlash vazirligi, Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi, Transport vazirligi, Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi, Raqamli texnologiyalar vazirligi, Qishloq xo‘jaligi vazirligi, Energetika vazirligi, Qurilish va uy-joy kommunal xo‘jaligi vazirligi);

- 4 ta davlat qo‘mitalari (Soliq qo‘mitasi, Davlat zaxiralarini boshqarish qo‘mitasi, Avtomobil yo‘llari qo‘mitasi, Raqobatni rivojlantirish va iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish qo‘mitasi);

- 6 ta agentlik (Kadastr agentligi, O‘simliklar karantini va himoyasi agentligi, Innovatsion rivojlanish agentligi, Bilim va malakalarni baholash agentligi, Statistika agentligi, Yoshlar ishlari agentligi, Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi);

- 4 ta mahalliy hokimiyat (Toshkent shahri Sergeli, Mirobod, Olmazor tuman xokmiyatlari va Toshkent viloyatining Zangi ota, Quyichirchiq, Yuqorichirchiq tuman hokimiyat bo‘lim rahbarlari), umumiy hisobda 109 ta respondentlar bilan sotsiologik tadqiqot o‘tkazildi.

Tadqiqot uchun bugungi kunda davlat fuqarolik xizmatchilarini maxsus kompetensiyalarini o‘rganishga qaratilgan metodlar “Tanqidiy voqealar metodi” (The critical incident method), “To‘g‘ridan-to‘g‘ri atributlar metodi”, “STAR” intervyu texnikalari [9] tanlab olindi. Tadqiqot davri 2024-yilning yanvar-may oylarini qamrab oladi. Intervyu natijalari kontent-tahlil hamda diskurs analiz qilindi.

Olingan natijalar tahliliga ko‘ra qatnashchilarning 68% davlat fuqarolik xizmatchilarining umumiy kompetensiyalari etib quyidagilar tanlandi (1-chizma).

Shuningdek, intervyuierlarning 13% umumiy kompetensiyalar qatoriga “vaqtni boshqarish” kompetensiyasini kiritish lozimligini ta’kidlagan. Buning asosiy sababi sifatida davlat fuqarolik xizmatchilari vazifalarni muhimlik darajalariga ko‘ra ajrata olmasligi, axborot texnologiyalari bo‘yicha bilim darajasi pastligi sababli ba’zi tizimli vaziflarni bajarishga keragidan ortiq vaqt sarflanishini sabab qilib ko‘rsatganlar. Davlat fuqarolik xizmatilarining umumiy qay yo‘nalishda ishlashidan qat’iy nazar ega bo‘lishi lozim bo‘lgan kompetensiyasi sifatida “kommunikativlik” kompetensiyasini 16 % qatnashchilar ta’kidlashgan.

1-chizma. Davlat fuqarolik xizmatchilarining umumiy kompetensiyalari

Ushbu qatnashchilarning “Tanqidiy voqealar” metodi orqali oʻtkazilgan intervyularida oʻzlari duch kelgan muammoli vaziyatlarda asosan yetarli darajada samarali muloqot kompetensiyasiga ega boʻlmaganlari ushbu vaziyatlarni hal etishda qiyinchilik tugʻdirganini taʼkidlanganlar.

Shuningdek, bugungi kunda fuqarolarning noroziligiga sabab boʻlayotgan kamchiliklar sifatida

- davlat fuqarolik xizmatchilari kundalik vazifalarni muhimlik darajalariga koʻra ajrata olmasligi;

- axborot texnologiyalari boʻyicha bilim darajasi pastligi sababli baʼzi tizimli vaziflarni bajarishga keragidan ortiq vaqt sarflanishini;

- moddiy texnik bazaning yetarli darajada emasligini koʻrsatishgan.

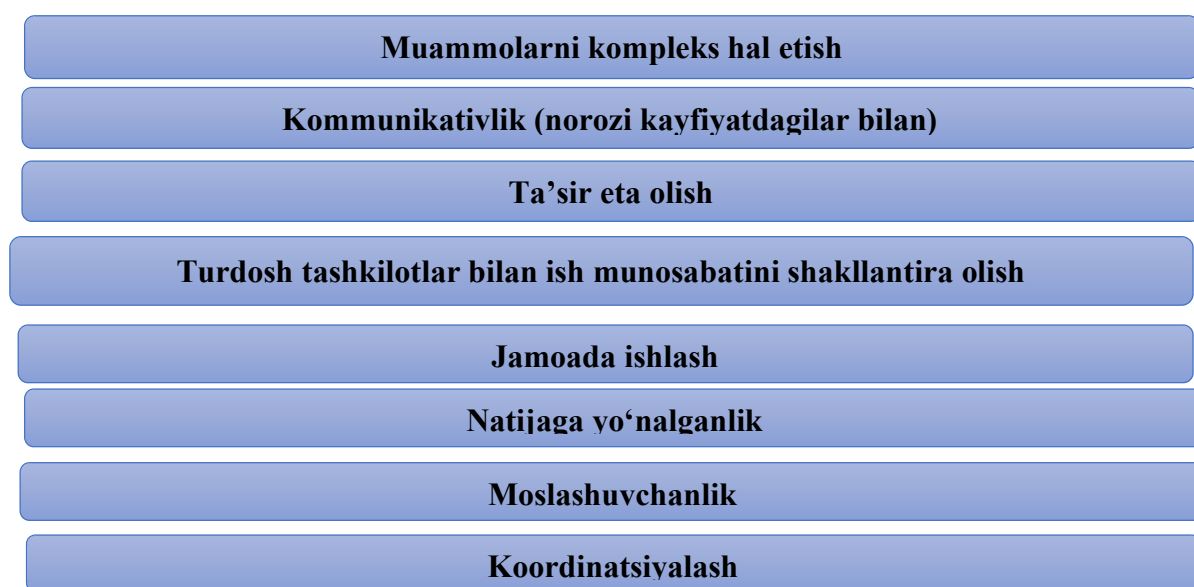
Tadqiqot natijalarini vazirliklar kesimida tahlil qiladigan boʻlsak, respondentlarning 71% tomonidan vazirlik xodimlari uchun asosiy kompetensiyalar etib quyidagilar ishlab chiqildi (2-chizma).

Shuningdek, 24 % vazirlik vakillari bugungi kunda vazirlik xodimlari uchun asosiy kompetensiyalar qatoriga moslashuvchanlik kompetensiyasini kiritish taklifini berishgan. Buning asosiy sababi sifatida vazirliklar va idoralardagi tizimli oʻzgarishlar jarayonida xodimlarni tezda yangi xizmat vazifalariga moslashib samarali ishlashlaridagi qiyinchiliklar koʻrsatilgan.

2-chizma. Vazirlik xodimlari uchun asosiy kompetensiyalar

Tadqiqot natijalari bo'yicha 18% ishtikorchi vazirlik xodimlari uchun asosiy kompetensiyalar qatoriga o'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasini (Self-Development competency) kiritish kerakligini ta'kidlagan. Tashkillashtirilayotgan masofaviy o'quv dasturlarida o'qishga vaqt etishmasligi oqibatida yangi bilimlarni o'zlashtira olmayotganliklarini ta'kidlashgan. Bu esa davlat fuqarolik xizmatchilari orasida ham norozilikni keltirib chiqarishini bildirishgan. Davlat fuqarolik xizmatchilarining maxsus kompetensiyalarini o'rganishda mahalliy hokimiyat vakillarini bilan o'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, 76% respondentlar hokimiyat vakillari uchun maxsus kompetensiyalar etib quyidagilar tanlandi (3-rasm).

3- rasm. Hokimiyat vakillari uchun maxsus kompetensiyalar

Tadqiqot davomida 23% qatnashchilarning “Tanqidiy voqealar metodi” (The critical incident method) orqali o'tkazilgan intervyu natijalariga ko'ra asosiy kompetensiyalar qatorida xodimlardagi turli stress holatlarida o'z emotsional holatlarini boshqara olish kompetensiyasini kiritish lozimligi ta'kidlangan.

Buning asosiy sababi sifatida hokimiyat vakillarining aholining turli qatlam vakillari, kambag'allikdagi hamda norozi kayfiyatda bo'lgan fuqarolar bilan ishlash vaqtidagi stressning zararli oqibatlarining faoliyat samaradorligiga ta'sir etgan holatlar sabab bo'lgan.

Shuningdek, hokimiyat vakillarining 13% bugungi kunda hokimiyat vakillarining xorijiy tillarni bilishi (ingliz, rus va xitoy) tillarini bilishi faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Hokimiyat vakillari bilan o'tkazilgan tadqiqot natijalari bo'yicha 21% ishtirokchilar nizoli vaziyatlarni oldini olish kompetensiyasi va nizoli vaziyatlarni hal etishda korporativ yondashuv kompetensiyasi ham asosiy kasbiy xususiyatlar bo'lishi kerakligini ta'kidlashgan. Bunday ehtiyojning yuzaga kelishida hokimiyat vakillarining aholi orasidagi turli nizoli vaziyatlar bilan ishlashlari va tomonlarni o'zaro kelishuvga keltirish jarayonida turli muammolarga duch kelayotganliklari asosiy sabablar sifatida keltirilgan.

XULOSA

Yuqorida keltirilgan tadqiqot natijalariga ko'ra qo'yidagi xulosalarga kelindi:

birinchidan, mazkur olingan kompetensiyalarning asosiy indikatorlari ishlab chiqib, milliy kadrlar zahirasi shakllantirishda, davlat fuqarolik xizmatchilarini tayyorlash, qayta tayyorlash tizimiga joriy etishda foydalanish;

ikkinchidan, vazirlik, hokimiyat uchun vakant lavozimlarga nomzodlarni saralash vaqtida malaka talablariga moslashtirish orqali nomzodlarni ishga qabul qilishda foydalanish;

uchinchidan, davlat fuqarolik xizmatchilarining karera modelini shakllantirishda, o'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyalaridan foydalanish;

to‘rtinchidan, mahalliy hokimiyat xodimlarining kompetensiyasini rivojlantirish bo‘yicha o‘quv dasturlarini ishlab chiqishda foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar/ Литература/ References:

1. Ўзбекистон Республикасининг 2022-йил 8-августдаги ЎРҚ-788-сон “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида” ги қонуни <https://lex.uz/docs/6145972>
2. White Robert W. (September 1959). “Motivation reconsidered: The concept of competence”. *Psychological Review*. 66 (5): 297–333.
3. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация /Джон Равен. – М.: КОГИТО-ЦЕПТР, 2002. – 345 с.
4. Абашкина О. Soft skills: ключ к карьере. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.pro-personal.ru/article/7811-soft-skills-klyuch-k-karere>.
5. Ананьева Т. Десять компетенций, которые будут востребованы в 2020 году [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.tananyeva.com/single-post>.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 8 августдаги “Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академиясида бошқарув кадрларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва маласини ошириш тизимини яна ривожлантириш чора тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5139 сон Фармони <https://lex.uz/docs/3300784>
7. Ўзбекистонда замонавий раҳбар кадрларни шакллантириш тизимини такомиллаштириш масалалари. Монография / Муаллифлар жамоаси. – Т.: «Янги китоб» нашриёти, 2020. – 208.
8. Васильева Е.А. Профессиональная деятельность государственных служащих: компетентностный подход//Вестник Санкт-Петербургского университета. Социология. 2019. Т. 12. Вып. 4. – С. 329-349.
9. Flanagan J.C. (1954). The Critical Incident Technique. *Psychological Bulletin*, 51(4), 327-357.

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 1 СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 8, НОМЕР 1

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

VOLUME 8, ISSUE 1

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000